

Door een faillissement van de firma Standaard zou het A.V.R.O.-kerkorgel uiteindelijk nadrukkelijk het stempel dragen van de Engelse firma Compton, die met de voltooiing van het instrument werd belast. Voor de verwezenlijking van Besselaars ideeën dienen we daarom het oor te luisteren te leggen bij een ander instrument, waar het thema van Wildervank na de grootse doorwerking in de Nieuwe Zuiderkerk nog éénmaal in reprise zou worden genomen. In de Gereformeerde kerk van Meppel, gebouwd in 1897 naar ontwerp van Roelof Kuipers, oudere broer van de architect van de Nieuwe Zuiderkerk, werd in 1937 een nieuw orgel geplaatst.

De commissie heeft daartoe de medewerking ingeroepen van den bekenden orgelist der Grootte of St. Laurenskerk te Rotterdam, den heer J.H. Besselaar Jr., van den heer J. Bos Kzn., orgelist te Wildervank en van den orgelist der eigen gemeente, den heer Henk Pijlman. Na rijp beraad is op advies van den heer Besselaar besloten tot aanschaffing van het instrument, dat gisterenavond op plechtige wijze in gebruik is genomen. De heer B. heeft de dispositie ontworpen, terwijl de bouw geschiedde onder toezicht van de drie genoemde deskundigen. Het nieuwe orgel is gebouwd door de firma Walcker te Ludwigsburg.¹⁵¹

De drie zonen van Kier Bos kunnen het haast niet anders gewenst hebben: met het Walcker-orgel in Meppel (afbeelding 40) werd de in Wildervank begonnen samenwerking Bos-Besselaar-Walcker in 1937 afgesloten als een klassiek-gereformeerde preek in drie punten. Tegenwoordig is het zelden beschreven orgel van Meppel het minst bekende van de reeks. Het front kan duidelijk worden beschouwd als vereenvoudigde versie van Wildervank en heeft met de uitgekiende plaatsing op een loge-achtige onderbouw een niet geringe allure. Met zijn dertig registers plus vijf transmissies komt het totaal aantal registers overeen met dat van het eveneens door Besselaar geadviseerde Standaard-orgel (1924) in de Tidemanstraatkerk in Delfshaven (afbeelding 17).¹⁵² Omdat Besselaar echter in Meppel niet werd geconfronteerd met de door de schenker J.A. Streefkerk in Delfshaven gestelde eis van een derde manuaal als Fernwerk, kon het orgel van Meppel aanzienlijk evenwichtiger worden samengesteld:

De dispositie, zoowel van het eerste als van het tweede klavier, is, wat de klankcombinaties betreft, in evenwicht gehouden. Alle fluitstemmen zijn gelijkmatig verdeeld in sterke en zachte toonkarakters. Het geheele werk is zeer vol en krachtig, doch steeds rond van toon. Het orgel kan door middel van een rolzweller van het meest zachte register (de aeoline) gelijkmatig aanzwellen tot het krachtigste geluid. Wel is het uitsluitend bestemd voor het begeleiden van de zang in de godsdienstoefeningen, doch het kan evengoed dienen voor het vertolken van groote klassieke orgelwerken en die van de laatste tijd.¹⁵³

Zoals Besselaar al had voorgesteld voor het A.V.R.O.-kerkorgel, werd in het orgel van Meppel een aantal registers vervaardigd volgens metingen van de Saksische orgelmaker Gottfried Silbermann. Ongetwijfeld werd Besselaar hiertoe geïnspireerd door de Walcker-orgels van Wildervank en Rotterdam.

Zoals Walcker de Reform-ideeën uit de Elzas in onder meer zijn orgels voor Hamburg en de Nieuwe Zuiderkerk naar zijn hand zette, zo konden de naar Silbermann-voorbeeld gemensureerde registers Cornet, Mixtuur en Cymbel in Meppel op hun beurt weer worden opgenomen in een instrument dat volgens organist Henk Pijlman was voorzien van een intonatie "van een oud-Hollandsch degelijk karakter".¹⁵⁴ Voor het A.V.R.O.-orgel had Besselaar het zich niet anders voorgesteld. Ook dit instrument zou zijn voorzien van "een kernachtige, warme, volle, ronde, gedegen toon, naar de aard van de oud-Hollandse orgels".¹⁵⁵

De dispositie van het Walcker-orgel te Meppel toont samenvattend op treffende wijze de ontwikkeling van de orgelgeschiedenis in de eerste helft van de twintigste eeuw. Net als bij de orgels in Wildervank en de Nieuwe Zuiderkerk te Rotterdam is de basis nog steeds 'het moderne orgel', met name in de geciteerde rangschikking van de fluitregisters naar onderlinge klanksterkteverhouding. In de genoemde registers volgens Silbermann-mensuur en in het verhoudingsgewijs grote aantal tongwerken vinden we Walckers ook in Rotterdam gerealiseerde uitwerking van de ideeën van de Orgelreform terug. In een aantal elementen herkennen we ten slotte ook Besselaars aan de Orgelbeweging verwante uitspraken aangaande het A.V.R.O.-kerkorgel. Beide manualen hebben in Meppel een gelijk aantal registers met elk een relatief zelfstandige plenumopbouw. Net als bij Besselaars voorstellen voor het A.V.R.O.-orgel ontbreken de vaste combinaties, de octaafkoppels en de daarbij behorende uitbouw van de windladen. Het pedaal is weliswaar voorzien van een aantal transmissies, echter op de Klein Mixtuur na alle uit het hoofdmanuaal. Daarmee vervalt de voor het orgel van Rotterdam zo kenmerkende mogelijkheid ook de sterkte van de pedaalregistratie via de jaloeziezwelkast te reguleren.

Het orgel van Meppel werd in 1981 door de firma Walcker gereviseerd, waarbij de tractuur integraal werd vernieuwd en de pneumatische laden van 1937 werden vervangen door sleepladen. Het complete pijpenbestand van 1937 is echter nog aanwezig, terwijl ook de bestaande nevenregister- en speelhulpfuncties gehandhaafd bleven. Daarmee geeft het orgel de luisteraar heden ten dage nog steeds een goed beeld van de intenties die orgelbouwer en adviseurs in 1937 moeten hebben gehad.